

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. Εισαγωγή

Η Γεωγραφική Εκπαίδευση συμβάλλει αποφασιστικά στην προώθηση του διεθνούς χαρακτήρα της εκπαίδευσης, προάγει την κατανόηση, ανοχή και φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη, τις φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες και προωθεί όλες τις ενέργειες για διατήρηση της ειρήνης.

Η γνώση του γεωγραφικού χώρου, των δια-σχέσεων μεταξύ των στοιχείων του, των φαινομένων και των διεργασιών που λαμβάνουν χώρα σ' αυτόν, συνιστούσαν και συνιστούν προϋποθέσεις άρρηκτα συνδεδεμένες με την παρουσία, τη διαβίωση και την επιβίωση του ανθρώπινου γένους στον πλανήτη μας.

Εάν θέλουμε να προετοιμάσουμε κατάλληλα τον αυριανό πολίτη, θα πρέπει να τον καταστήσουμε κοινωνό της σύγχρονης γεωγραφικής γνώσης μέσα από σύγχρονες διδακτικές μεθοδολογικές αρχές και πρακτικές.

2. Δομή Προγράμματος Σπουδών

2.1 Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών Γεωγραφίας

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Γεωγραφίας είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α. Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων γύρω από τα ακόλουθα:

- Θέσεις και περιοχές προκειμένου να τοποθετούν τοπικά και παγκόσμια γεγονότα μέσα σε ένα γεωγραφικό πλαίσιο και να κατανοούν βασικές σχέσεις στο χώρο.
- Τα σημαντικά επιφανειακά φυσικά συστήματα της γης, τα γεωλογικά φαινόμενα και διεργασίες, τις μορφές του ανάγλυφου, τα είδη των εδαφών, τα υδρογραφικά στοιχεία, το κλίμα, τις μορφές βλάστησης και πανίδας και την κατανομή τους, προκειμένου να κατανοούν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους μέσα στα οικοσυστήματα.
- Τα κοινωνικο-οικονομικά συστήματα της γης (τον τομέα παραγωγής, τα διάφορα επίπεδα μεταποίησης, την παροχή υπηρεσιών, δημογραφικά φαινόμενα και άλλα) και τις αλληλεπιδράσεις τους για τη διαμόρφωση του ανθρωπογενούς τοπίου προκειμένου να σχηματίσουν αντίληψη για τις διάφορες χωρικές εκφάνσεις τους.
- Την επίδραση που έχουν οι φυσικοί παράγοντες στις ανθρώπινες δραστηριότητες, τους μηχανισμούς και τους τρόπους δημιουργίας διαφορετικών περιβάλλοντων υπό την επίδραση διαφορετικών πολιτισμικών αλλά και έμφυλων αξιών, πιστεύω, τεχνολογικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων.
- Την ποικιλομορφία των λαών και των κοινωνιών στη γη προκειμένου να εκτιμήσουν τον πολιτισμικό πλούτο της ανθρωπότητας.
- Τη δομή και τις εξελίξεις της ιδιαίτερης πατρίδας και της χώρας τους ως καθημερινού πεδίου δράσης και ως αποτέλεσμα ιστορικής συνέχειας.
- Τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για αλληλεπίδραση σε παγκόσμιο επίπεδο.

β. Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαμορφώσουν αξιές-στάσεις-συμπεριφορές που να ενθαρρύνουν και να προωθούν:

- Τη διεθνή διάσταση και την παγκόσμια προοπτική των λαών σε όλα τα επίπεδα.
- Την κατανόηση και το σεβασμό για όλους τους λαούς, τους πολιτισμούς, τις αξίες και τον τρόπο ζωής τους, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών ιδιαιτεροτήτων.
- Τη συναίσθηση της αυξανόμενης, παγκόσμιας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης των λαών.

- Την ικανότητα να επικοινωνούν μεταξύ τους.
- Τη συνειδητοποίηση όχι μόνο των δικαιωμάτων αλλά και των υποχρεώσεων των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων.
- Την κατανόηση της αναγκαιότητας για διεθνή αλληλεγγύη και συνεργασία.
- Τη διάθεση από μέρους του ατόμου να συμμετάσχει στην επίλυση των προβλημάτων σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Την ανάδειξη του φυσικού ενδιαφέροντος των μαθητών για το περιβάλλον και για την ποικιλία των φυσικών και ανθρωπογενών χαρακτηριστικών στην επιφάνεια της Γης.
- Την εκτίμηση, από αισθητική άποψη, των στοιχείων του φυσικού κόσμου και των ιδιαιτεροτήτων των συνθηκών ζωής των ανθρώπων σε διάφορες περιοχές της γης.
- Τον προβληματισμό για την ποιότητα, το σχεδιασμό και τη διαχείριση του χώρου και της Γης ως κατοικίας και πεδίου δραστηριοποίησης του ανθρώπου.
- Την κατανόηση της σημασίας που έχουν στάσεις και αξίες για τη λήψη αποφάσεων.
- Την ετοιμότητα να χρησιμοποιούν τη γεωγραφική γνώση και τις ικανότητες κατάλληλα και υπεύθυνα στην ιδιωτική, επαγγελματική και τη δημόσια ζωή.
- Το σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων για ισότητα με έμφαση στην ισότητα μεταξύ των κοινωνικών φύλων, δηλαδή των ανδρών και των γυναικών.
- Τη διαμόρφωση ενεργών, υπεύθυνων και ενημερωμένων πολιτών, με διάθεση για συμμετοχή στην αναζήτηση λύσεων και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα τοπικά και περιφερειακά προβλήματα.
- Την υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής που να πηγάζει από τη γνώση και την κατανόηση των διαφόρων φαινομένων στις διάφορες κλίμακες, έτσι ώστε να συνεισφέρουν δημιουργικά στην επίλυση περιφερειακών και διεθνών προβλημάτων.

γ. Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αι. – ικανότητες κλειδιά.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναπτύξουν δεξιότητες και να εξοικειωθούν με μεθόδους και πρακτικές που απορρέουν και συνάδουν με τη φύση του μαθήματος και οι οποίες θα συμβάλουν, ώστε:

- Να αναπτύξουν την απαραίτητη κριτική και αφαιρετική σκέψη έτσι ώστε να απλοποιούν, να αντιλαμβάνονται και να ερμηνεύουν το χώρο, να αναπαριστούν και να ερμηνεύουν τα στοιχεία του και να επικοινωνούν χωρικά με βάση προεπιλεγμένους σκοπούς.
- Να χρησιμοποιούν, να ερμηνεύουν και να παράγουν λεκτικές, ποσοτικές, εικονικές και συμβολικές πληροφορίες, όπως είναι το κείμενο, οι εικόνες (εν γένει), οι διάφοροι τύποι εξειδικευμένων γραφικών παραστάσεων (πίνακες, διαγράμματα), οι γενικοί και θεματικοί χάρτες και τα χαρτογράμματα και να επιλέγουν κριτικά τέτοιες πηγές πληροφοριών με σκοπό την καταλληλότητά τους για την επίλυση χωρικών προβλημάτων.
- Να εφαρμόζουν μεθόδους, όπως η μελέτη πεδίου, να διερευνούν διάφορα θέματα με τις

- ανάλογες γεωγραφικές επιστημονικές διαδικασίες, να ερμηνεύουν στοιχεία από διάφορες πηγές και να συνθέτουν δημιουργικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο μια σύγχρονη γεωγραφική εκπαίδευση συμβάλλει στη γενικότερη Παιδεία. Βοηθάει επίσης στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε σχέση με τη χωρική διάσταση, την καθημερινή ζωή και τη διεθνή κατανόηση.
- Να αναπτύξουν γεωγραφικές δεξιότητες που προάγουν τη χωρική σκέψη και συνθέτουν το πλαίσιο διερεύνησης, ανάλυσης και απάντησης σε γεωγραφικά – χωρικά προβλήματα με σκοπό τη συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.
 - Να χρησιμοποιούν λεκτικές, ποσοτικές, και συμβολικές πληροφορίες, όπως είναι το κείμενο, οι εικόνες, οι γραφικές παραστάσεις, οι πίνακες, τα διαγράμματα και οι χάρτες.
 - Να εφαρμόζουν μεθόδους, όπως η παρατήρηση πεδίου, να διερευνούν διάφορα θέματα, να ερμηνεύουν στοιχεία από διάφορες πηγές και να συνθέτουν δημιουργικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο μια σύγχρονη γεωγραφική εκπαίδευση συμβάλλει στη γενικότερη Παιδεία. Βοηθάει, επίσης, στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε σχέση με τη χωρική διάσταση, την καθημερινή ζωή και τη διεθνή κατανόηση.
 - Να αναζητούν λύσεις για τοπικά, περιφερειακά και διεθνή προβλήματα.

2.1.2 Η συμβολή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο μάθημα της Γεωγραφίας

Στην εποχή μας και σε πολλαπλά επίπεδα, ο τομέας των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο. Στην εκπαίδευση καλείται να συνδράμει το διδακτικό ρόλο του διδάσκοντα και να συμπληρώσει-διευρύνει τα χρησιμοποιούμενα διδακτικά-εποπτικά μέσα. Το μάθημα της Γεωγραφίας, από την ίδια του τη φύση, απαιτεί τη χρήση πολλών και διαφορετικών εποπτικών μέσων, από τον κλασικό-παραδοσιακό χάρτη μέχρι τον Η/Υ. Ο σύγχρονος τρόπος διδασκαλίας του μαθήματος απαιτεί τη χρήση και την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, δεδομένου ότι, ως έχει αποδείξει η πράξη, τα πλεονεκτήματα και τα θετικά αποτελέσματα της εισόδου των εκφράσεων του τομέα αυτού στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι εξαιρετικά σημαντικά.

Κατά τη μαθησιακή διαδικασία θα ήταν πολύ ωφέλιμη η χρήση χαρτών και εικόνων από το διαδίκτυο, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να μπορούν να αναλύουν δορυφορικούς χάρτες και να εντοπίζουν τη θέση ορυκτών ή το είδος της βλάστησης μιας περιοχής, καθώς και την κατανομή φαινομένων όπως η θερμοκρασία κ.λπ.. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν εκπαιδευτικούς ψηφιακούς δίσκους με περιεχόμενο γεωγραφικό, κατάλληλες βιντεοταινίες ή και να παρακολουθούν τηλεοπτικά προγράμματα της εκπαιδευτικής τηλεόρασης. Με τη χρήση της τεχνολογίας δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές/τριες να συσχετίζουν γεγονότα και στοιχεία του παρελθόντος με το σήμερα και με τη δική τους ζωή. Σήμερα διατίθενται διάφοροι τύποι τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών όπως τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, διάφορα εργαλεία και εφαρμογές του διαδικτύου, εφαρμογές υπερμέσων, εικονικά περιβάλλοντα, προσομοιώσεις-οπτικοποιήσεις κ.λπ., οι οποίοι συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη διεξαγωγή της μάθησης.

2.2 Θεματικές περιοχές

Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

- Τοπολογική διάταξη αντικειμένων του (πραγματικού) κόσμου
 - Εγκλεισμός (μέσα)
 - Επίθεση (πάνω από, κάτω από).
 - Σύγκριση υψομέτρου (συγκριτικά πιο πάνω, πιο κάτω)
 - Εγγύτητα - απομάκρυνση (κοντά, μακριά)
 - Μονοδιάστατη – δισδιάστατη απεικόνιση (αντίληψη αποστάσεων, γωνιών)
 - Γεινίαση (δίπλα).
 - Χάρτες της τάξης και του σχολείου μου.
 - Αποτύπωση νοητικού χάρτη (διαδρομές) .
 - Αντιστοίχιση συμβόλων ενός χάρτη μεγάλης κλίμακας με πραγματικά σημεία αναφοράς.
 - Προοπτικές παρατηρήσεις του τοπίου από διαφορετικά σημεία (γωνίες και υψόμετρα).
- Σημαντικά σημεία αναφοράς της τάξης/ του σχολείου μου.
- Χωρίζω το χώρο της τάξης μου σε τμήματα.
- Οι χώροι του σχολείου μου
- Η περιοχή από όπου έρχονται παιδιά στο σχολείο μου.
- Γεωγραφικά όρια της Κοινότητας (χωρικά – βιωματικά)
 - Κεντρικά σημεία της κοινότητας/πόλης μου (ζωτικός χώρος της κοινότητας).
 - Το οικοσύστημα (φυσικό-τεχνητό) της κοινότητας/πόλης μου.
- Το χωριό/πόλη μου μέσα στην Κύπρο

Γ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

- **Βασικές έννοιες Γεωγραφίας**
 - Προσανατολισμός
 - Σημεία του ορίζοντα
 - Τρόποι προσανατολισμού
 - Προσδιορισμός θέσης
- **Εισαγωγή στη Χαρτογραφία**
 - (μεταφορά στοιχείων-αποτύπωση-κλίμακα-αποτύπωση νοητικού χάρτη)
- **Μαθαίνω για τον τόπο μου**
 - Η τάξη μου
 - Το σχολείο μου
 - Η γειτονιά μου
 - Η κοινότητά μου
 - Το φυσικό περιβάλλον του τόπου μου
 - Αναφορά σε απλά στοιχεία Γεωμορφολογίας-Υδρογραφίας-Κλιματολογίας
 - Το ανθρωπογενές περιβάλλον του τόπου μου (με βιωματικά στοιχεία)
 - Δομημένο περιβάλλον
 - Ιδιαίτερα στοιχεία
 - Έργα-αλλαγές στο χώρο και στο χρόνο
 - Φυτά και ζώα του τόπου μου

- Ενδιαφέρομαι για τον τόπο μου (στοιχεία Οικογεωγραφίας)
- Ασχολίες των κατοίκων (χαρακτηριστικά επαγγέλματα-υπηρεσίες)
- Επικοινωνία-μεταφορές
- Παράδοση-Πολιτισμός (σύντομο)
 - Η ιστορία του τόπου μου χθες και σήμερα (σύντομο)
 - Μνημεία (σύντομο)
 - > Θρησκευτικά
 - > Αρχαιολογικά
 - > Άλλα πολιτιστικά

■ Άλλες περιοχές της Πατρίδας μου

- Μια ορεινή περιοχή (μελέτη περίπτωσης)
- Μια πεδινή περιοχή (μελέτη περίπτωσης)
- Μια παραθαλάσσια περιοχή (μελέτη περίπτωσης)
 - παραδείγματα των μελετών περίπτωσης λαμβάνονται από το(ν):
 - > πρωτογενή τομέα (αγροτική ζωή)
 - > δευτερογενή τομέα (βιοτεχνία-βιομηχανία)
 - > τριτογενή τομέα (υπηρεσίες π.χ. τουρισμός)

Δ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΚΥΠΡΟΣ (μαθαίνω για την πατρίδα μου)

■ Ο χάρτης, ένα σημαντικό εργαλείο της Γεωγραφίας

- Τα στοιχεία του χάρτη
 - Τίτλος, υπόμνημα, κλίμακα
- Κατηγορίες χαρτών
- Φτιάχνω ένα χάρτη

■ Θέση της Κύπρου

- Σχετική θέση (στη Μεσόγειο και τον ευρωπαϊκό χώρο)
- Σημασία της γεωγραφικής θέσης (συνδέσεις-επικοινωνία-επιπτώσεις)

■ Μορφή-σχήμα (σύντομο)

- Οριζόντιος διαμελισμός-Ακτογραφία

■ Φυσική Γεωγραφία

- Μορφολογία (κατακόρυφος διαμελισμός)
- Υδρογραφία
- Κλίμα

■ Το φυσικό περιβάλλον (Βιογεωγραφία)

- Φυτά
- Ζώα
- Οικότυποι-Οικοσυστήματα
- Σημασία-Αξία του φυσικού περιβάλλοντος

■ Ανθρωπογεωγραφία της Κύπρου

- Ιστορική συνέχεια των κατοίκων της Κύπρου
- Γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού
 - Σύνθεση πληθυσμού-Μεταβολές στο χρόνο-
Πολυπολιτισμικότητα-Διαπολιτισμικότητα

- Κοινωνικές/έμφυλες διαφορές με αξιοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (2007-2013) της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Το δομημένο περιβάλλον
 - Οικισμοί
 - > Τύποι-κατανομή οικισμών
 - Τα αστικά κέντρα (χαρακτηριστικά –η ζωή)
 - Οι αγροτικοί οικισμοί (χαρακτηριστικά –η ζωή)
- Διοικητική διαίρεση
- **Οικονομία**
- Βασικοί δείχτες
 - Πρωτογενής Τομέας (σύντομη ανασκόπηση)
 - > Γεωργία-Κτηνοτροφία-Αλιεία-Δασικός και Ορυκτός πλούτος
 - Δευτερογενής Τομέας (σύντομη ανασκόπηση)
 - > Βιοτεχνία – Βιομηχανία-Ενέργεια της Κύπρου
 - Τριτογενής Τομέας (σύντομη ανασκόπηση)
 - > Υπηρεσίες: Εμπόριο-Τουρισμός-Μεταφορές-Τράπεζες-Δημόσιος Τομέας κλπ
 - Περιβαλλοντικά προβλήματα της Κύπρου-Συμπτώματα της οικολογικής κρίσης-Αντιμετώπιση (ενιαία έκφραση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος)
- Διαχρονικές σχέσεις με Ελλάδα (σύντομο)
- Διαχρονικές σχέσεις με χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, εκτός Ελλάδας (σύντομο)

Ε΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΥΡΩΠΗ

■ Χάρτης

- Γραμμική και Κλασματική κλίμακα
- Θεματικοί χάρτες και γραφικές παραστάσεις

■ Γενική – Μαθηματική Γεωγραφία

- Η Γη ως ουράνιο σώμα
 - > Το Ηλιακό σύστημα
 - > Κινήσεις της Γης-Φαινόμενα-Αποτελέσματα
- Κατανομή ξηράς και θάλασσας-Ήπειροι

■ Φυσική Γεωγραφία της Ευρώπης

- Πεδιάδες και Βουνά
- Ποτάμια, λίμνες
- Τύποι κλιμάτων
 - > παράγοντες κλίματος
 - > Ζώα-Φυτά-Οικοσυστήματα (Οικογεωγραφία)

■ Ανθρωπογεωγραφία

- Οι κάτοικοι της Ευρώπης: κατανομή, φυλές, θρησκείες
- Παραγωγή-Οικονομία-Υπηρεσίες
- Η πολιτιστική προσφορά της Ευρώπης
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση
- Ειδική αναφορά-παρουσίαση συγκεκριμένων χωρών-περιοχών λόγω ειδικών σχέσεων με την Κύπρο (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο-Ρωσία-Τουρκία)

■ Μεσόγειος

■ Κοινά χαρακτηριστικά των μεσογειακών χωρών

■ Ελλάδα, μια ευρωπαϊκή-μεσογειακή χώρα

(έμφαση στην Ανθρωπογεωγραφία)

- Φυσική Γεωγραφία της Ελλάδας (σύντομο)
- Τοπία-ποτάμια-κλίμα
- Σημαντικά οικοσυστήματα
- Περιβαλλοντικά θέματα: ένας εθνικός δρυμός, λειψυδρία στα ελληνικά νησιά
- Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας (σύντομο)
 - > Γεωγραφική κατανομή πληθυσμού
 - > Το δομημένο περιβάλλον
 - Η περιφέρεια
 - Τα μεγάλα αστικά κέντρα (χαρακτηριστικά – εξαστισμός -προβλήματα)
 - Το παράδειγμα της Αθήνας
 - > Διοικητική διαίρεση (γενικά χαρακτηριστικά)
- Η Οικονομία (βασικοί δείκτες)
- Χαρακτηριστικοί παραγωγικοί κλάδοι
 - > Αλιεία
 - > Ενέργεια
 - > Τουρισμός
 - > Ναυτιλία

■ Πτυχές της οικονομικής ζωής της Κύπρου

- Τα αεροδρόμιά μας ή οι εναέριες συγκοινωνίες
- Τα λιμάνια μας ή οι θαλάσσιες συγκοινωνίες
- Η παροχή ενέργειας στην Κύπρο
- Τουρισμός.

ΣΤ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

■ ΗΠΕΙΡΟΙ (εκτός Ευρώπης)

■ Χάρτης

- Χρήση του χάρτη
- Χάραξη πορείας/διαδρομής
- Κατανομές φαινομένων/δραστηριοτήτων

■ Ο πλανήτης Γη

- Σύσταση-δομή της Γης - Σφαίρες
- Τεκτονικές πλάκες – αποτελέσματα (σύντομο)
 - > Ηφαίστεια, σεισμοί, ακραία ατμοσφαιρικά φαινόμενα

■ Ασία (Σύντομο, χρησιμοποιείται η μελέτη περίπτωσης και η θεματική αντίκρουση)

- Βασικά χαρακτηριστικά (η ταυτότητα της Ασίας)
- Φυσική Γεωγραφία
 - > Γεωμορφολογικές περιοχές της Ασίας - Κλίμα
 - > Οικοσυστήματα
- Ανθρωπογεωγραφία
 - > Κάτοικοι και κράτη
 - > Οικονομία
 - > Παράδοση και Πολιτισμός
- Περιβαλλοντική Γεωγραφία

- **Αφρική** (Σύντομο, χρησιμοποιείται η μελέτη περίπτωσης και η θεματική αντίκρουση)
 - Βασικά χαρακτηριστικά (η ταυτότητα της Αφρικής)
 - Φυσική Γεωγραφία
 - > Γεωμορφολογικές περιοχές της Αφρικής - Κλίμα
 - > Οικοσυστήματα
 - Ανθρωπογεωγραφία
 - > Κάτοικοι και κράτη
 - > Οικονομία
 - > Παράδοση και Πολιτισμός
 - Περιβαλλοντική Γεωγραφία
- **Βόρεια Αμερική** (Σύντομο, χρησιμοποιείται η μελέτη περίπτωσης και η θεματική αντίκρουση)
 - Βασικά χαρακτηριστικά (η ταυτότητα της Β. Αμερικής)
 - Φυσική Γεωγραφία
 - > Γεωμορφολογικές περιοχές της Β. Αμερικής - Κλίμα
 - > Οικοσυστήματα
 - Ανθρωπογεωγραφία
 - > Κάτοικοι και κράτη
 - > Οικονομία
 - > Παράδοση και πολιτισμός
 - Περιβαλλοντική Γεωγραφία
- **Νότια Αμερική** (Σύντομο, χρησιμοποιείται η μελέτη περίπτωσης και η θεματική αντίκρουση)
 - Βασικά χαρακτηριστικά (η ταυτότητα της Ν. Αμερικής)
 - Φυσική Γεωγραφία
 - > Γεωμορφολογικές περιοχές της Ν. Αμερικής - Κλίμα
 - > Οικοσυστήματα
 - Ανθρωπογεωγραφία
 - > Κάτοικοι και κράτη
 - > Οικονομία
 - > Παράδοση και Πολιτισμός
 - > Περιβαλλοντική Γεωγραφία
- **Ωκεανία** (Σύντομο, χρησιμοποιείται η μελέτη περίπτωσης και η θεματική αντίκρουση)
 - Βασικά χαρακτηριστικά (η ταυτότητα της Ωκεανίας)
 - Φυσική Γεωγραφία
 - > Γεωμορφολογικές περιοχές της Ωκεανίας - Κλίμα
 - > Οικοσυστήματα
 - Ανθρωπογεωγραφία
 - > Κάτοικοι και κράτη
 - > Οικονομία
 - > Παράδοση και Πολιτισμός
 - Περιβαλλοντική Γεωγραφία
- **Οι Πολικές Περιοχές**
 - Άγρια ζωή
 - Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Α΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- **Η Γη στο διάστημα**
 - Η Γη ως μέλος του ηλιακού συστήματος – ουράνια σώματα
 - Σχήμα και κινήσεις της Γης: Περιστροφή και Περιφορά
 - Αποτελέσματα/Συνέπειες

■ Προσδιορισμός της γεωγραφικής θέσης

- Γεωγραφικές Συντεταγμένες
- Σύγχρονες μέθοδοι Προσδιορισμού Γεωγραφικής Θέσης (GPS)
- Σημασία της Γεωγραφικής Θέσης

■ Ο Γεωγραφικός χάρτης

- Χάρτης και εικόνα
 - > Σχέδιο με κλίμακα
 - > Από την αεροφωτογραφία στο χάρτη
 - > Συντεταγμένες
 - > Μετρώ αποστάσεις
 - > Σκίτσο, χάρτης και ισοϋψείς
- Προσανατολίζομαι
- Μελετώ ένα χάρτη

■ Η Γη (Μια συνοπτική εικόνα του πλανήτη)

- Ήπειροι και Ωκεανοί
- Ποτάμια και βουνά
- Τα θαλάσσια ρεύματα, το κλίμα και το ψάρεμα
- Η Έρημος, το λιβάδι και το δάσος
- Πληθυσμός, ανάπτυξη και υπανάπτυξη

■ Ταξιδεύω στον Κόσμο

- Μέσα από διάφορα θέματα που καλύπτουν την οικονομία, πληθυσμό, περιβαλλοντικές πτυχές, προβλήματα ανάπτυξης, δίνεται η ευκαιρία να αναφερθούν μια σειρά χωρών από όλες τις ηπείρους (εκτός της ευρωπαϊκής). Οι χώρες αυτές επιλέγονται γιατί αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα για το θέμα που καλύπτεται κάθε φορά.

■ Η Κύπρος στην Ανατολική Μεσόγειο

- Γεωγραφική θέση
- Γειτονικές χώρες
- Εμπορικές σχέσεις

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Β΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΥΠΡΟΣ-ΕΥΡΩΠΗ

ΕΥΡΩΠΗ

■ Χαρτογραφία

- Μετρώ απόσταση
- Εντοπίζω στοιχεία του χάρτη
- Αξιοποιώ θεματικούς χάρτες
- Εφαρμογές των ΤΠΕ στη χαρτογραφία

■ Γεωλογία της Ευρώπης

- Εποχή των πάγων και η σημερινή ακτογραμμή της Ευρώπης
- Σεισμοί και ηφαίστεια της Ευρώπης: Δράση και προβλήματα

■ Φυσική Γεωγραφία (το φυσικό περιβάλλον - η έννοια του τοπίου - παραδείγματα)

- Οι φυσιογραφικές περιοχές της Ευρώπης
- Οροσειρές και πεδιάδες
- Ποτάμια και λίμνες
- Το κλίμα σε διάφορες περιοχές της ηπείρου
- Ο ρόλος της θάλασσας
- Τα σημαντικά οικοσυστήματα της Ευρώπης

■ Ανθρωπογεωγραφία

- Ο νέος πολιτικός χάρτης της Ευρώπης
- Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά και γεωγραφική κατανομή
- Τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των Ευρωπαίων: Ιστορική-πολιτιστική ταυτότητα- Πολυπολιτισμικότητα-Διαπολιτισμικότητα.
- Κοινωνικές και έμφυλες ανισότητες

■ Η Οικονομία της ευρωπαϊκής ηπείρου

- Βασικοί δείχτες της οικονομίας

■ Θέματα, χώρες, οικονομία.

Προτείνεται η κατά περίπτωση (περιοχικά ή για συγκεκριμένες χώρες) ενδεδειγμένη ανάπτυξη συγκεκριμένων θεμάτων ειδικού βάρους και ενδιαφέροντος κατά παραδειγματικό τρόπο (ενδεικτικά) : φυσικό περιβάλλον, καλλιέργειες, κτηνοτροφία, τουριστική ανάπτυξη, ενεργειακοί πόροι, βιομηχανία, οι δρόμοι του εμπορίου, δημογραφικά θέματα-προβλήματα, περιβαλλοντικά προβλήματα, αναπτυξιακή πολιτική.

■ Ειδικές σχέσεις της Κύπρου:

Αναφορές στις εμπορικές και τουριστικές σχέσεις της χώρας με άλλες χώρες.

- Το εμπόριο μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας
- Το τουριστικό ρεύμα από τη Ρωσία

■ Ευρωπαϊκή Ένωση

- όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- οικονομική πολιτική

■ Οικολογικά-περιβαλλοντικά προβλήματα

Επιλογή θεμάτων από: Μεταβολές στην αντίληψη διαχείρισης του χώρου. Χρήσεις γης-συγκρούσεις δραστηριοτήτων (μεταξύ πρωτογενούς-δευτερογενούς-τριτογενούς τομέα). Περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Ακολουθούν κάποια παραδείγματα θεμάτων:

■ Αειφορική διαχείριση

- Συσσώρευση σκουπιδιών
- Χρήση χημικών στη γεωργοκτηνοτροφία
- Εξάντληση των φυσικών πόρων
- Πιέσεις πάνω στις παράκτιες περιοχές
- Άναρχη αστική ανάπτυξη

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

- Γεωγραφική θέση-αριθμητικά στοιχεία
- Γένεση της Κύπρου (Γεωλογική εξέλιξη της Κύπρου)
- Φυσική Γεωγραφία
 - Ανάγλυφο
 - Φυσικές διεργασίες
 - Ποτάμια
 - Ακτές
 - Κλίμα
 - Φυσικοί πόροι – Πηγές ενέργειας
 - Ο ρόλος της θάλασσας – Η Μεσόγειος
 - Οικοσυστήματα

■ Ανθρωπογεωγραφία

- Πληθυσμός
- Διαπολιτισμικότητα: Κοινότητες, σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα
- Οικισμοί
- Αστική ανάπτυξη
- Αγροτική ανάπτυξη

Οι κατεχόμενες περιοχές

(Ειδική αναφορά, «ένθετο ντοσιέ» με χάρτες, φωτογραφίες, γραφήματα, στατιστικά στοιχεία, ονοματολογίες για τα κατεχόμενα εδάφη, με αναφορά στους γηγενείς ελληνικούς πληθυσμούς, τις πόλεις και τα χωριά, τις ασχολίες των κατοίκων, την πολιτιστική παράδοση, την αρχαία κληρονομιά, τη φυσιογραφία του Πενταδακτύλου).

- Ισότητα των Φύλων και η σχέση της με την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και τη δημοκρατία
- Η οικονομία της Κύπρου (επιλογή δραστηριοτήτων από τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας)
- Ευρωπαϊκή Ένωση και Κύπρος
 - Οι εμπορικές σχέσεις Ε.Ε. – Κύπρου

■ Περιβαλλοντική Γεωγραφία (Οικολογικά -περιβαλλοντικά προβλήματα. Μεταβολές στην αντίληψη διαχείρισης του χώρου. Χρήσεις γης-συγκρούσεις δραστηριοτήτων-περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αειφορική διαχείριση.)

■ Ειδικές σχέσεις Κύπρου με συγκεκριμένες χώρες (Ελλάδα, Μεγάλη Βρετανία κ.λπ.).

- Οι Κύπριοι στην Ελλάδα
- Η παροικία του Λονδίνου

2.3 Στόχοι και Δείκτες Επιτυχίας

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Γεωγραφίας συνιστά έκφραση των σύγχρονων τάσεων τόσο από το χώρο των ίδιων των Επιστημών όσο και από αυτόν της Διδακτικής του μαθήματος.

Η επίλυση πολλών θεμάτων-προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζει ο κόσμος μας, απαιτεί ορθή πληροφόρηση, κριτική ικανότητα, τη δημοκρατική συμμετοχή και πλήρη συνεργασία και την αποδοχή συγκεκριμένων αποφάσεων ανθρώπων από όλους τους χώρους και τα κοινωνικά στρώματα.

Με βάση τις παραπάνω αρχές συγκρότησης και διδασκαλίας του μαθήματος της Γεωγραφίας οι μαθητές, μετά την ολοκληρωμένη βασική τους εκπαίδευση, θα αποκτήσουν βασικές γνώσεις, θα αποκτήσουν/αναδείξουν δεξιότητες- ικανότητες και θα εξοικειωθούν με μεθόδους και πρακτικές που απορρέουν από και συνάδουν με τη φύση του μαθήματος και οι οποίες θα συμβάλουν, ώστε να κατανοήσουν τη δομή του χώρου, να αναγνωρίζουν μορφές, εμφανίσεις και φαινόμενα, να αποδίδουν και συνδέουν αποτελέσματα με αίτια-παράγοντες, να ερμηνεύουν αλληλεξαρτήσεις-αλληλεπιδράσεις, τόσο μεταξύ φυσικών όσο και ανθρωπογενών παραγόντων.

Ως κυρίαρχα ενδιαφέροντα για τη σχολική Γεωγραφία θεωρούνται οι βασικές εκείνες γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και μέθοδοι, που οδηγούν στη γνώση - κατανόηση της δομής του γεωγραφικού χώρου, στην κατανόηση και ερμηνεία των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ παραγόντων και εμφανίσεων-φαινομένων του γεωγραφικού χώρου, στην κατανόηση και ερμηνεία των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος και στην αιτιολόγηση της ανάγκης αρμονικής συνύπαρξης όλων των στοιχείων που απαρτίζουν την οικουμένη. Έτσι, οι μαθητές θα είναι σε θέση να οργανώνουν το χώρο και, μέσα από διερεύνηση, να επιλύουν προβλήματα χώρου θεωρώντας τον ως ολότητα και αναλυμένο σε κλίμακες με τρόπο που η ορθολογική επιλογή και διάταξη των στοιχείων του να βελτιώνει την ποιότητα της ζωής τους και να τους καθιστά ενεργούς πολίτες.

Επιπλέον, λόγω της ιδιαιτερότητας της νοητικής επεξεργασίας των χωρικών πληροφοριών ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο έχουν και οι αφαιρετικές ικανότητες για απλοποίηση και αναπαράσταση του κόσμου σε γεωγραφικές κλίμακες (μεγέθη), η ικανότητα για ερμηνεία τέτοιων αναπαραστάσεων και η ικανότητα για επικοινωνία μέσω των αναπαραστάσεων αυτών.

Μέσα από τους ειδικότερους στόχους του μαθήματος της Γεωγραφίας παρέχονται στους/στις μαθητές/τριες τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές εκφράσεις των φυσικών στοιχείων της επιφάνειας της Γης και να ερμηνεύουν τη δημιουργία, προέλευση και εξέλιξή τους.
- Να αντιλαμβάνονται την εκδήλωση φαινομένων και να τα συνδέουν με ή αποδίδουν σε επίδραση συγκεκριμένων παραγόντων.
- Να αναγνωρίζουν τις εκφράσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο χώρο και να ερμηνεύουν τα αίτια δημιουργίας τους καθώς και τις συνέπειές τους.
- Να αντιλαμβάνονται και να ερμηνεύουν την αλληλεξάρτηση - αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και στοιχείων του γεωγραφικού χώρου.
- Να παρατηρούν και να ερμηνεύουν την κατανομή των έμβιων όντων (και των ανθρώπινων ομάδων συμπεριλαμβανομένων) στο χώρο καθώς και την αλληλεπίδρασή τους.
- Να συνειδητοποιούν την ανάγκη αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ ανθρώπων- φυσικού περιβάλλοντος καθώς και την ανάγκη προστασίας φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων του περιβάλλοντος.
- Να αντιλαμβάνονται τη σημασία που έχει η ορθολογική διαχείριση των στοιχείων του χώρου και η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και να λειτουργούν υπέρ του περιβάλλοντος, στο γενικότερο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.
- Να καθίστανται κοινωνοί των μεγάλων προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα, να αποδεχθούν ανάλογες αξίες και να διαμορφώσουν στάσεις ώστε να λειτουργούν, ως πολίτες, με κριτήρια την αλληλεγγύη, κατανόηση, αποδοχή, συνεργασία και επικοινωνία με τους συνανθρώπους και τους άλλους λαούς.
- Να αποκτούν-αναπτύσσουν ανάλογες ικανότητες και δεξιότητες, ώστε να αντιλαμβάνονται τα γεωγραφικά φαινόμενα και να τα ερμηνεύουν και γενικότερα να σκέπτονται και να λειτουργούν με βάση γεωγραφικά κριτήρια.
- Να κατανοούν την εφαρμογή της γεωγραφικής γνώσης και πρακτικής σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο και τη συμβολή της Γεωγραφίας στη βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Όπως προκύπτει και από την παράθεση των στόχων της γεωγραφικής εκπαίδευσης, είναι αυτονόητο ότι η διδακτική παιδευτική διαδικασία δε συνεπάγεται μόνο την υλοποίηση στόχων γνωστικού περιεχομένου, αλλά και στόχων ψυχοκινητικού και συναισθηματικού χαρακτήρα που θεωρούνται σημαντικό στοιχείο της ολόπλευρης προσωπικότητας του/της μαθητή/τριας. Οι ψυχοκινητικοί στόχοι στο μάθημα της Γεωγραφίας αφορούν στην ανάπτυξη-καλλιέργεια ικανοτήτων και δεξιοτήτων, που είναι σύμφυτες με τη φύση του μαθήματος. Οι συναισθηματικοί στόχοι συνδέονται με την αποδοχή / υιοθέτηση αξιών-αρχών, η υλοποίηση των οποίων οδηγεί σε έκφραση εσωτερικής ικανοποίησης από μέρους των μαθητών/τριών.

2.3.1 Στόχοι και Δείκτες Επιτυχίας στο Δημοτικό

Α΄ και Β΄ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες:

- Να κατανοούν τις χωρικές έννοιες της απόστασης, της κατεύθυνσης, της γειτνίασης, του απλού χάρτη και της συμπερίληψης (εγκλεισμού).
- Να αντιλαμβάνονται ως σημείο αναφοράς με διευρυνόμενο ορίζοντα το χώρο στον οποίο κινούνται, από την τάξη στην κοινότητα και στην Κύπρο και να συμπληρώνουν τις παραστάσεις τους με εικόνες από διαφορετικά περιβάλλοντα στη γη.

- Να τοποθετούν σύμβολα στο χάρτη για την αναπαράσταση αντικειμένων του πραγματικού κόσμου.

Δείκτες επιτυχίας:

Οι μαθητές/τριες στο τέλος της Α΄ και Β΄ τάξης:

- Να μπορούν να εκφράζουν τη γεωγραφική θέση χρησιμοποιώντας τοπολογικές σχέσεις όπως «πάνω από», «κάτω από», «δεξιά» κ.λπ..
- Να μπορούν να βρίσκουν συγκεκριμένα αντικείμενα στο χάρτη.
- Να εξηγούν με απλά παραδείγματα τις έννοιες χρόνος, μετακίνηση, διαδρομή, σχολείο, χωριό, πόλη, κοινότητα, τόπος.

Γ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες:

- Να μπορούν να προσανατολίζονται στο χώρο.
- Να είναι σε θέση να κάνουν παρατηρήσεις και να συλλέγουν δεδομένα.
- Να φτιάχνουν απλούς χάρτες και απλά σχέδια της τάξης, του σχολείου, της γειτονιάς, της κοινότητας.
- Να αντιλαμβάνονται τις αλλαγές στο χώρο και το χρόνο δίνοντας παραδείγματα.
- Να συμμετέχουν σε έρευνες πεδίου και να χρησιμοποιούν απλά όργανα και ερωτηματολόγιο.
- Να αξιοποιούν φωτογραφίες, συνεντεύξεις, ώστε να παρουσιάζουν και να επεξηγούν αντικειμενικά ένα φαινόμενο.
- Να γνωρίσουν διάφορες περιοχές της πατρίδας τους.

Δείκτες επιτυχίας:

Οι μαθητές/τριες στο τέλος της Γ΄ τάξης:

- Να είναι σε θέση να προσανατολίζονται με τη βοήθεια οργάνων, απλού χάρτη/σχεδίου.
- Να προσδιορίζουν τη θέση αντικειμένων.
- Να φτιάχνουν απλούς χάρτες με σύμβολα και κλίμακα.
- Να ξεχωρίζουν το φυσικό από το τεχνητό δομημένο περιβάλλον του τόπου τους ή της περιοχής τους.
- Να περιγράφουν αλλαγές στο χρόνο - στη φύση - στο χώρο - στον άνθρωπο, καθώς και ασχολίες και τόπους στη χώρα τους.
- Να ταξινομούν διάφορα μνημεία σε θρησκευτικά-αρχαιολογικά-παραδοσιακά

Δ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες:

- Να είναι σε θέση να ξεχωρίζουν τα διάφορα είδη χαρτών και να μπορούν να πάρουν πληροφορίες από ένα χάρτη σε άλλο.
- Να γνωρίζουν τη γεωγραφική θέση της Κύπρου και να την αξιολογούν σε σχέση με τις γειτονικές της χώρες και την Ευρώπη.
- Να επεξηγούν την προσφορά των παραγωγικών τομέων.
- Να αναλαμβάνουν περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες για την προστασία οικοτόπων της περιοχής τους από την επέμβαση του ανθρώπου.
- Να περιγράφουν διάφορα οικοσυστήματα και να δικαιολογούν τη σημασία τους.

- Να εξηγούν με βιωματικό τρόπο έννοιες όπως εθνικότητα, διαπολιτισμικότητα, πολυπολιτισμικότητα, εθνική ή θρησκευτική κοινότητα.
- Να αντιλαμβάνονται τη σημασία των σχέσεων της Κύπρου με άλλες χώρες.

Δείκτες επιτυχίας:

Οι μαθητές/τριες στο τέλος της Δ΄ τάξης:

- Να κατασκευάζουν χάρτη με τίτλο, υπόμνημα και κλίμακα και να μπορούν να τον χρησιμοποιούν.
- Να είναι σε θέση να κάνουν μετρήσεις με την βοήθεια της κλίμακας του χάρτη και να χρησιμοποιούν γράφημα.
- Να περιγράφουν κυπριακά τοπία, το κλίμα.
- Να παρουσιάζουν μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα.
- Να επεξηγούν τη σημασία ενός οικοσυστήματος στην επαρχία που ζουν.
- Να υποδύονται ρόλους γύρω από έννοιες όπως εθνικότητα, διαπολιτισμικότητα, πολυπολιτισμικότητα κ.λπ..
- Να αναγνωρίζουν χωρικά μοτίβα. Οι μαθητές να μπορούν να κάνουν υποθέσεις για την εξήγηση της κατανομής και να καλλιεργούν την κριτική παρατήρηση.

Ε΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες:

- Να χρησιμοποιούν τα δύο είδη της κλίμακας του χάρτη, το θεματικό χάρτη και τα σχετικά γραφήματα
- Να τοποθετούν τη γη στο διάστημα, να κατανοούν το ηλιακό σύστημα.
- Να έχουν μια γενική εικόνα της επιφάνειας του πλανήτη, να γνωρίζουν τις κινήσεις της Γης και τα αποτελέσματά τους.
- Να ονομάζουν και αναγνωρίζουν τις ηπείρους.
- Να μελετήσουν τη σημασία της Μεσογείου και την επίδρασή της στην ανάπτυξη των Μεσογειακών χωρών.
- Να προσδιορίζουν τη θέση της Ευρώπης και της Ελλάδας στο χάρτη.
- Να μελετήσουν και να κατανοήσουν το φυσικό και δομημένο περιβάλλον της Ευρώπης και της Ελλάδας.
- Να αποκτήσουν μια σφαιρική εικόνα για χώρες με ιδιαίτερη σχέση με την Κύπρο.
- Να μελετήσουν απόψεις της ελληνικής οικονομίας.
- Να ενδιατρίψουν σε βασικά θέματα της κυπριακής οικονομίας όπως συγκοινωνίες, ενέργεια, τουρισμός.

Δείκτες επιτυχίας:

Οι μαθητές/τριες στο τέλος της Ε΄ τάξης:

- Να χρησιμοποιούν το χάρτη με σχετική ευκολία.
- Να περιγράφουν τη γη ως ένα ουράνιο σώμα με κινήσεις που επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων.
- Να ορίζουν τα βασικά στοιχεία της φυσικής γεωγραφίας και ανθρωπογεωγραφίας της Ευρώπης.
- Να χαρακτηρίζουν τα κοινά στοιχεία των μεσογειακών χωρών.
- Να περιγράφουν με συντομία βασικά φυσικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας, την κατανομή του πληθυσμού της, τη διοικητική της διαίρεση.
- Να ανακαλούν το παράδειγμα της Αθήνας ως της ελληνικής μεγαλούπολης.
- Να παρουσιάζουν βασικές πτυχές της ελληνικής οικονομίας.

- Να αναλύουν τη σημασία των συγκοινωνιών, της ενέργειας και του τουρισμού τριών ζωτικών κλάδων της κυπριακής οικονομίας.
- Να είναι σε θέση να συγκρίνουν σε τι μοιάζουν ή διαφέρουν διάφορα μέρη.
- Να είναι σε θέση να εντοπίζουν συνδέσεις μεταξύ τοποθεσιών.

Στ΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες:

- Να χρησιμοποιούν το χάρτη για να ερμηνεύουν κατανομές και να βρίσκουν διαδρομές.
- Να κατανοούν τη δομή της Γης και να είναι σε θέση να εξηγούν τη δημιουργία σεισμών και ηφαιστειών.
- Να αποκτήσουν μια σφαιρική εικόνα για τις ηπείρους και να μπορούν να συγκρίνουν στοιχεία των ηπείρων βρίσκοντας γεωγραφικές αναλογίες.
- Να μελετήσουν την ανθρωπογεωγραφία των ηπείρων και αφού συγκρίνουν ανθρώπους και φυλές να εντοπίσουν στοιχεία που τους ενώνουν, κοινές ανάγκες και κοινά προβλήματα.
- Να εκτιμήσουν τις διαφορές που επιφέρουν στους ανθρώπους οι διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές.
- Να προβληματίζονται πάνω σε θέματα περιβαλλοντικών επιπτώσεων από σημαντικές δραστηριότητες των ανθρώπων στις διάφορες ηπείρους.
- Να αξιολογούν τη διαφορετική διαχείριση του χώρου που γίνεται από διαφορετικές κοινωνίες ανθρώπων.

Δείκτες επιτυχίας:

Οι μαθητές/τριες στο τέλος της Στ΄ τάξης:

- Να είναι σε θέση να αξιολογούν και να χαρτογραφούν επιδράσεις και κατανομές σε θεματικούς χάρτες και να αιτιολογούν διάφορα φαινόμενα με τη βοήθεια του χάρτη.
- Να συνδέουν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους αλλά και την τεχνογνωσία με την ευμάρεια χωρών και λαών.
- Να συγκρίνουν χωρικά μοτίβα και να βρίσκουν τις ομοιότητες τους ή και τις εξαιρέσεις τους.
- Να εντοπίζουν γεωγραφικές αναλογίες και να συγκρίνουν περιοχές με ανάλογο κλίμα και έδαφος.
- Να παρουσιάζουν τα βασικά φυσικά και ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά της κάθε ηπείρου.
- Να επεξηγούν με παραδείγματα μεγάλες διευθετήσεις του χώρου και τις περιβαλλοντικές συνέπειες αυτών.
- Να παραθέτουν τα υπέρ και τα κατά της αειφόρου ανάπτυξης.

2.3.2 Στόχοι και Δείκτες Επιτυχίας στο Γυμνάσιο

Α΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Σκοπός του μαθήματος – διδακτικός στόχος:

Οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν στοιχεία κριτικής σκέψης και εννοιολογικής κατανόησης. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν να κατανοήσουν ποικιλία ορισμών κάποιων φυσικών φαινομένων, γεωγραφικές τεχνικές, θεωρίες και γεωγραφικές ορολογίες, που στόχο έχουν να δώσουν στον μαθητή να κατανοήσει και να καταλάβει τι είναι η γεωγραφία. Επίσης, να προσφέρει στους μαθητές/τριες μια γενική επισκόπηση και γνώση της Φυσικής και Ανθρώπινης Γεωγραφίας, που βασικά είναι η γνώση της τοποθεσίας και δημιουργίας όλων των φυσικών και ανθρώπινων φαινομένων και χαρακτηριστικών που επικρατούν πάνω αλλά και δίπλα από τον πλανήτη Γη. Μέσα από διάφορα πραγματικά παραδείγματα οι μαθητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία να δουν πως οι πιο πάνω δυο κατηγορίες της

Γεωγραφίας συνδέονται, αλληλεπιδρούν και αλληλοσχετίζονται. Επίσης θα αποκτήσουν μια συνολική γνώση για τις ηπείρους τόσο σε φυσική όσο και σε ανθρωπογεωγραφική δομή. Τέλος, μέσα από μια επιλογή θεμάτων από τις ηπείρους να δοθεί μια ανθρωπογεωγραφική και περιβαλλοντική γνώση που θα συμπληρώσει την εικόνα του κόσμου που ζούμε σήμερα, αλλά και στις σχέσεις της Κύπρου με άλλες χώρες.

Ειδικότεροι στόχοι – δείκτες επιτυχίας.

Οι μαθητές/τριες με τη λήξη της Α΄ τάξης να είναι ικανοί:

- Να τοποθετούν τη Γη στο ηλιακό μας σύστημα, να εξηγούν τη σημασία των κινήσεων της Γης και να προσδιορίζουν τη γεωγραφική θέση ενός σημείου ή τόπου στην επιφάνεια του πλανήτη.
- Να χειρίζονται τους χάρτες ως πηγή πληροφοριών και ως εργαλείο καλλιέργειας βασικών δεξιοτήτων του χώρου (προσανατολισμός, μέτρηση απόστασης, συντεταγμένες).
- Να κατανέμουν τα μεγάλα οικοσυστήματα της γης και να ερμηνεύουν τον αντίκτυπο της δράσης του ανθρώπου στο περιβάλλον του.
- Να εμπλουτίζουν τις γεωγραφικές τους γνώσεις μέσα από διάφορα κείμενα, άρθρα, δοκίμια, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, άτλαντες, φιλμάκια και βιβλία.
- Να εφαρμόζουν στην καθημερινή τους ζωή γεωγραφική ορολογία.
- Να περιγράφουν βασικά γνωρίσματα των ηπείρων.
- Να αποκτήσουν κριτική θέση απέναντι σε θέματα που επηρεάζουν τη καθημερινή ζωή στις διάφορες περιοχές του κόσμου.
- Να γνωρίσουν μέσα από θεματική προσέγγιση πτυχές της οικονομίας διαφόρων χωρών του κόσμου.
- Να αναλύουν τις σχέσεις της Κύπρου με επιλεγμένες χώρες του κόσμου
- Να ανακαλούν τους ανθρώπινους και φυσικούς λόγους που ώθησαν τους Κύπριους να μεταναστεύσουν σε άλλες χώρες.
- Να γνωρίσουν διάφορες κυπριακές παροικίες σε άλλα μέρη του κόσμου.

Β΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Σκοποί και γενικοί στόχοι του μαθήματος:

Με έμφαση στην ανθρώπινη, φυσική και περιβαλλοντική γεωγραφία οι μαθητές/τριες, μέσα από την εννοιολογική κατανόηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας και επικοινωνίας, θα γνωρίσουν πώς να αξιοποιούν χάρτες, θα αποκτήσουν μια γενική εικόνα για τη φυσική και ανθρώπινη γεωγραφία της Ευρώπης, αλλά και για την οικονομία της όπως και για θέματα περιβάλλοντος και αειφόρου διαχείρισης. Με τη βοήθεια διαφόρων μοντέλων και θεωριών, μέσα από ένα πλούσιο γεωγραφικό θεματολόγιο, οι μαθητές/τριες, να μπορέσουν να κατανοήσουν πώς η ανθρώπινη γεωγραφία αλληλοσυνδέεται και αλληλεπιδρά με τη φυσική γεωγραφία.

Ειδικότεροι στόχοι – δείκτες επιτυχίας.

Οι μαθητές/τριες με τη λήξη της Β΄ τάξης να είναι ικανοί:

- Να αξιοποιούν το χάρτη και να εφαρμόζουν τις ΤΠΕ με τη βοήθεια της χαρτογραφίας.
- Να αναφέρουν παραδείγματα ηφαιστείων και συνεπειών τους, καθώς και να περιγράφουν το κλίμα την εποχή των παγετώνων.
- Να γνωρίζουν και να κατανοούν το φυσικό πλαίσιο της Ευρώπης και τον τρόπο που επιδρά και στηρίζει τους κατοίκους, τα έργα τους και τις σχέσεις που αναπτύσσουν με το χώρο στον οποίο κινούνται και δημιουργούν.
- Να εκθέτουν με παραδείγματα στοιχεία της ευρωπαϊκής ταυτότητας και κληρονομιάς.
- Να αναφέρουν και να ερμηνεύουν τα οικονομικά επιτεύγματα των Ευρωπαίων.

- Να αναλύουν τον αντίκτυπο στο περιβάλλον των ενεργειών των ανθρώπων και να προτείνουν λύσεις.
- Να περιγράφουν και να εξηγούν, μέσα από ένα πλούσιο θεματολόγιο, απόψεις της φυσικής, ανθρώπινης και περιβαλλοντικής γεωγραφίας της ευρωπαϊκής ηπείρου.
- Να ερμηνεύουν με τη βοήθεια γραφημάτων τις οικονομικές δραστηριότητες που χαρακτηρίζουν σήμερα ευρωπαϊκές χώρες.
- Να αναγνωρίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα που υπάρχουν σήμερα στην ευρωπαϊκή ήπειρο και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης τους.
- Να εκφράζουν το ενδιαφέρον τους για τον κόσμο που μας περιβάλλει σήμερα.
- Να εξηγούν το ρόλο, τα όργανα και την οικονομική πολιτική της Ε.Ε.

Γ' ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Σκοποί και γενικοί στόχοι του μαθήματος:

Οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν, μέσα από ένα θεματολόγιο που θα στηρίζεται σε ένα φυσικό, ανθρώπινο, οικονομικό και περιβαλλοντικό υπόβαθρο, μια καλή εικόνα για τη χώρα τους και τη διαχείριση του χώρου που γίνεται από τους κατοίκους της, αλλά και να αγαπήσουν και να προστατέψουν το περιβάλλον τους. Ακόμα, να γνωρίζουν και να στέκονται κριτικά απέναντι στις σχέσεις της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και να μετέχουν ενεργά στο γίνεσθαι μέσα σε αυτή τη μεγάλη οικογένεια στην οποία ανήκουν τώρα.

Ειδικότεροι στόχοι – δείκτες επιτυχίας.

Οι μαθητές/τριες με τη λήξη της Γ' τάξης να είναι ικανοί:

- Να καθορίζουν τη γεωγραφική θέση της Κύπρου και να εξηγούν τα πλεονεκτήματά της.
- Να περιγράφουν με απλά λόγια τη δημιουργία της Κύπρου
- Να αναφέρουν με παραδείγματα τα φυσικά χαρακτηριστικά της Κύπρου.
- Να παραθέτουν τουλάχιστον τέσσερις παράγοντες που επηρεάζουν το κλίμα της Κύπρου.
- Να είναι σε θέση να ερμηνεύουν γραφήματα όπως το κλιματόγραμμα και απλούς χάρτες καιρού.
- Να αναλύουν βασικά στοιχεία της γεωγραφίας των κατεχομένων εδαφών του νησιού.
- Να γνωρίζουν και να ερμηνεύουν τα πληθυσμιακά δεδομένα της Κύπρου, την αστική σε αντιστάση με την αγροτική ανάπτυξη και την πολιτιστική ταυτότητα της χώρας σε σχέση με την εθνοτική βάση του πληθυσμού.
- Να ερμηνεύουν με τη βοήθεια γραφημάτων τις οικονομικές δραστηριότητες που χαρακτηρίζουν σήμερα την κυπριακή οικονομία.
- Να αναγνωρίζουν ποιος είναι ο δείκτης ανάπτυξης της Κύπρου σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.
- Να αναγνωρίζουν τα βασικά περιβαλλοντικά προβλήματα που υπάρχουν σήμερα στη Κύπρο και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης τους, έτσι ώστε οι μελλοντικές γενιές να μπορέσουν να ζήσουν και να απολαύσουν τους καρπούς των κόπων τους σε αυτό τον τόπο.
- Να αναλύουν τη μεγάλη σημασία των εμπορικών σχέσεων της Κύπρου με άλλες χώρες της Ε.Ε. για την οικονομία με τη βοήθεια γραφημάτων.
- Να διαπιστώνουν τα θετικά και τα αρνητικά από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και να εισηγούνται μια πιο επωφελή αμφίδρομη σχέση μεταξύ Κύπρου και Ε.Ε.

3. Διδακτική μεθοδολογία

Η πραγμάτωση των σκοπών του μαθήματος της Γεωγραφίας γενικά και των στόχων των επιμέρους ενοτήτων ειδικότερα, συντελείται μέσα από ένα σύνολο οργανωμένων ενεργειών και δραστηριοτήτων στο σχολικό χώρο, τη διαδικασία δηλαδή της διδασκαλίας ή διδακτικής πράξης. Ο εκπαιδευτικός καλείται επομένως, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, να επιλέξει, οργανώσει και στηρίξει ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων μέσα από τις οποίες θα υλοποιηθούν οι διδακτικοί -μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος.

Πρόκειται ουσιαστικά για πρακτική εφαρμογή των πορισμάτων συναφών επιστημονικών κλάδων που συνεργάζονται όπως, οι Επιστήμες της Αγωγής, η Γεωγραφία και η Διδακτική της Γεωγραφίας. Τα βασικότερα από τα κριτήρια αυτά είναι: η φύση του διδακτικού αντικειμένου, οι διδακτικοί στόχοι, τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των μαθητών, οι διαδικασίες αλληλεπίδρασης των παραπάνω παραγόντων, οι γενικές συνθήκες διδασκαλίας, οι μορφές και τα μέσα στήριξης της διδασκαλίας. Η επιλογή του περιεχομένου και κυρίως η δομή και η διάρθρωση του διδακτικού υλικού αντανακλά σε γενικές γραμμές συγκεκριμένη ιδεολογία, όσον αφορά στη μεθοδολογική προσέγγιση της διδασκαλίας και τη διαδικασία μάθησης. Σήμερα θεωρείται ότι μια εποικοδομητική διδασκαλία του μαθήματος της Γεωγραφίας στηρίζεται:

- σε μαθητοκεντρικά παιδαγωγικά πρότυπα,
- στην εφαρμογή των αρχών της συνεργατικής μάθησης,
- στη χρησιμοποίηση στο έπακρο της ενεργητικής διαδικασίας μάθησης (μέσω πρακτικών που προάγουν και αξιοποιούν την αυτενέργεια, την ανακάλυψη και την απάντηση γεωγραφικών ερωτήσεων μέσα από τη διερεύνηση),
- στην αξιοποίηση των βιωμάτων και των εμπειριών των μαθητών,
- στην αξιοποίηση των φυσιολογικών διεργασιών του ανθρώπινου εγκεφάλου για την πρόσληψη, οργάνωση, ανάλυση και ερμηνεία του γεωγραφικού χώρου,
- στη χρήση όσο το δυνατόν περισσότερων διδακτικών μέσων προς υποστήριξη του γεωγραφικού σκέπτεσθαι και την αξιοποίηση του στοιχείου της εποπτείας,
- την αξιοποίηση του στοιχείου της παρατήρησης και της άντλησης στοιχείων από το άμεσο γεωγραφικό περιβάλλον,
- την προσπάθεια διασύνδεσης της αποκτηθείσας γνώσης με γεγονότα και φαινόμενα της καθημερινής ζωής και πρακτικής,
- τη δυνατότητα μεταφοράς εφαρμογής της αποκτηθείσας γνώσης και πρακτικής σε άλλους γνωστικούς χώρους και τη χρήση της διαθεματικής προσέγγισης για την άντληση πληροφοριών (και) από άλλους γνωστικούς χώρους.

Επομένως, τα βασικά ερωτήματα που απασχολούν τη γεωγραφική επιστήμη, και κατά συνειρμικό τρόπο και τη γεωγραφική εκπαίδευση, αναφέρονται και σχετίζονται α) με το ΤΙ και το ΠΟΥ, ήτοι με τη φύση και το ποιόν των γεωγραφικών-γεωλογικών εμφανίσεων, των παραγόντων, των φαινομένων και των διεργασιών στο χώρο, καθώς και με την κατανομή τους στην επιφάνεια της Γης, β) με το ΠΩΣ και ΓΙΑΤΙ, τα αίτια εμφάνισης των φαινομένων, την απόδοση-διασύνδεση δηλ. του αιτιατού με συγκεκριμένα ομάδα-κατηγορία παραγοντικών μεταβλητών, γ) με το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και τις γενικότερες επιπτώσεις στο χώρο και τα στοιχεία του και δ) τη δημιουργική διαδικασία της κατάθεσης υποθέσεων και εξέτασης μελλοντικών σεναρίων διαχεί-

ρισης του χώρου, που να αναδεικνύουν τη δυναμικότητα των χωρικών αλλαγών και τη δυνατότητα επέμβασης υπό τη μορφή θετικών αλλαγών.

Έτσι, κάθε μάθημα Γεωγραφίας θα πρέπει να αναπτύσσεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να λαμβάνει υπόψη του:

- A)** Τη θέση όπου λαμβάνουν χώρα, αναπτύσσονται, εξελίσσονται τα γεωγραφικά φαινόμενα καθώς και οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες.
- B)** Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τόπων και α) πώς αυτά έχουν προκύψει, αλλά και β) το πώς αυτά συνδέονται με άλλους κοντινούς ή μακρινούς τόπους, επιδρούν και διαμορφώνουν τους τόπους μέσα από σχέσεις – αλληλεπιδράσεις φυσικών στοιχείων και ανθρώπινων ομάδων.
- Γ)** Τις σχέσεις - αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπου - γεωγραφικού χώρου και περιβάλλοντος, εν γένει.
- Δ)** Τους τρόπους απλοποίησης και οργάνωσης των χωρικών πληροφοριών, έτσι ώστε η νοητική πρόσληψη, η ανάλυση και η κατανόησή τους από τους μαθητές να συνάδει με τις σύγχρονες απόψεις των Επιστημών της Αγωγής για τις διαδικασίες αντίληψης και μάθησης.

Επίσης, συμπληρωματικά και σε όλες τις περιπτώσεις η διδακτική μεθοδολογία που θα επιλεγεί πρέπει να χαρακτηρίζεται από δυνατότητα εφαρμογής σε όλες τις φάσεις της διδασκαλίας και να εμφανίζει ευελιξία όσον αφορά τη χρήση εναλλακτικών λύσεων.

4. Αξιολόγηση

Με την αξιολόγηση επιδιώκεται η διαπίστωση του βαθμού επίτευξης αφενός των στόχων της ενότητας της ημέρας, αλλά επίσης, εάν και εφόσον οι μαθητές κατέχουν επαρκώς, σε έκταση και βάθος, τη γεωγραφική γνώση και είναι σε θέση να εφαρμόζουν κριτικά και επιλεκτικά τη γνώση και τις αντίστοιχες πρακτικές και τεχνικές. Η διαπίστωση των τελευταίων προϋποθέτει εφαρμογή της διερευνητικής και διαμορφωτικής αξιολόγησης κατά τη διδακτική διαδικασία, χρήση πολλών και ποικίλων τρόπων όπως επίσης κατάλληλες πρακτικές μέσα από τις οποίες θα διαπιστωθεί η υλοποίηση των στόχων και από τους τρεις τομείς (γνωστικό, ψυχοκινητικό, συναισθηματικό), έτσι ώστε να έχουμε πλήρη εικόνα της εξέλιξης των μαθητών. Η χρήση της διαγνωστικής και, προοδευτικά στις πιο μεγάλες τάξεις, της τελικής αξιολόγησης σε τακτά χρονικά διαστήματα, με συγκεκριμένα κριτήρια, εξυπηρετεί την αξιόπιστη μέτρηση της επίτευξης των προκαθορισμένων στόχων σε κάθε επίπεδο.

Εξυπακούεται ότι η αξιολόγηση δεν αφορά μόνο στο μαθητικό πληθυσμό. Αξιολογείται επίσης η διδακτική μεθοδολογία, ώστε να επέρχονται οι κατάλληλες βελτιωτικές κινήσεις για την επίτευξη των βέλτιστων μαθησιακών αποτελεσμάτων.